

МИЛОВАН РАДОВАНОВИЋ*

**Мр РАДОМИР МАРКОВИЋ, ДОБИТНИК МЕДАЉЕ
ЈОВАН ЦВИЈИЋ**

Мр Радомир Марковић је рођен 28.08.1930. године у Београду. Основну школу је завршио 1941. године, а гимназију 1949. године у Београду. Као одличан ученик ослобођен је полагања матурског испита. Од 1949. до 1953. године студирао је на Географској групи ПМФ у Београду, где је дипломирао 22.06.1953. године код професора др Петра Јовановића са темом дипломског рада "Рецентна ерозија бујица и денудација тла у систему реке Тенеси у САД". Ову тему је Радомир Марковић успешно одбранио на основу америчке научне литературе показавши одлично знање енглеског језика. Током гимназијског школовања Марковић је овладао и руским језиком.

---

* Др Милован Радовановић, научни саветник (у пензији), Географски институт "Јован Цвијић" САНУ, Београд. Рад примљен 05.03.2001.

После завршених студија Радомир Марковић је 1953/54. године одслужио војни рок у Југословенској армији. Од 1954. до 1957. године био је без посла. Најзад, "на своју срећу и радост" - како је написао у аутобиографији - примљен је за наставника географије у ОШ "Радица Ранковић" у селу Лозовику (општина Велика Плана, срез смедеревски), са наставничким планом где је провео свој животни век од септембра 1957. године до данас. Пензионисан је као инвалид рада прве категорије 10.10.1981. године. У међувремену, током редовног радног односа, за свој наставничко педагошки рад оцењиван је од стручне инспекције Просветно-педагошког завода оценом "нарочито се истиче". Државни стручни испит положио је 1959. године са темом домаћег рада "Космогеографска открића у Међународној геофизичкој години 1957/58". У периоду 1974-76. године завршио је последипломске студије из географије - наставни смер на Одсеку за географију ПМФ у Београду одбранивши 19.10.1976. магистарски рад под насловом "Космичка истраживања природне средине Месеца и планета Сунчевог система" пред комисијом у саставу проф. др Душан Дукић, проф. др Драгутин Петровић и проф. др Томилав Ракићевић.

Одлазак у пензију Радомира Марковића није значио престанак његове богате активности на пољу ширења, популаризације и пропагирања знања из космичке географије и космонаутике. Беспремерним ентузијазмом и самоодрицањем Радомир Марковић је кроз све време од пензионисања до ових дана наставио и развио многобројне активности и стекао највиши углед и признања у својој земљи и изван ње као врсан познавалац, популаризатор и пропагатор знања и достигнућа из Космичке ере човечанства, никад не напуштајући географску науку и струку коју је систематски повезивао са космичким истраживањима. Зато је задобио такав углед, признања и почаси која у домену ових области није стекао ниједан географ у свету: Диплому и Златну медаљу Јурија Гагарина коју му је доделио Звездани град у Русији, почасни назив "српског Циолковског" и Медаљу Циолковског (оснивача светске космонаутике). Истовремено, његов вољени Лозовик се међу руским космонаутима и у медијима наводи као "космичко село".

Радомир Марковић и његово животни дело у селу Лозовику јединственом средишту популаризације космонаутике и космичке географије

Доласком рођеног Београђанина Радомира Марковића у Лозовик 1957. године ово српско село за кратко време постаје у тадашњој Југославији и ван њених граница јединствено, ексклузивно место по манифестацијама, активностима и институцијама чији је ментор, идејни творац, организатор и реализатор био и остао именовани професор географије - достојни следбеник и иноватор Цвијићеве географске школе. У оквиру своје богате наставно-педагошке и ваннаставне активности, којој је без остатка посветио читав свој радни век и лични живот, Радомир Марковић је широко развио многобројне

активности на систематизацији и популаризацији знања остварених у ери космонаутике и космизације социосфере, повезујући их са процесима у географском омотачу наше планете и отварајући космичке аспекте географске науке. Ову, по смислу и значењу изузетну активност, Радомир Марковић је остварио на све могуће начине: оснивањем и делатношћу Клуба младих љубитеља астронаутике "Јуриј Гагарин" са његовим Планетаријумом, приређивањем десетина изложби, предавањима и семинарима, тесном сарадњом са Српским географским друштвом, екскурзијама и семинарима у организацији Српског географског друштва, популаризацијом и пропагирањем остварења Космичке ере човечанства у јавним медијима Србије и Југославије, посетама Лозовику и његовом астронаутичком Клубу и Планетаријуму еминентних научника, сарадњом са ваздухопловним војним и цивилним институцијама, најзад - посетама Лозовику, његовој основној школи, Клубу и Планетаријуму петорице руских (совјетских) космонаута. Треба посебно нагласити да је у скоро свим овим активностима непосредно суделовало више генерација школске деце и омладине и да је сеоска и шира друштвена заједница овог краја, са својим школским установама и колегијумом, пружила значајну подршку делатности и манифестацијама које је покретао и водио Радомир Марковић.

Навешћемо неке значајније моменте из богатог делокруга рада Радомира Марковића на пољу ширења знања из космонаутике и космичке географије који су привукли посебну пажњу националне и међународне јавности.

Одмах по доласку у Лозовик 1957. године Радомир Марковић је основао Клуб Уједињених нација, први те врсте у Србији и Југославији, с циљем да кроз наставну и ваннаставну активност на пољу географије упозна ученике са организационом структуром Уједињених нација, њеним циљевима и местом Југославије у овој светској асоцијацији земаља и народа.

Исте, већ далеке 1957. године, Радомир Марковић је при Основној школи "Радица Ранковић" основао Клуб младих љубитеља астронаутике "Лајка", односно "Јуриј Гагарин", као и Планетаријум, као и прву образовно-васпитну институцију те врсте у претходној Југославији. Непосредни повод оснивања ове јединствене установе било је лансирање првог вештачког Земљиног сателита "Спутњик 1" 4.10.1957. године, са којом почиње Космичка ера човечанства.

У време лансирања "Спутњика 1" одвијала се 1957. и 1958. године реализација програма Међународне геофизичке године на чијем је челу, са југословенске стране, био наш угледни географ и климатолог Павле Вујевић. О Међународној геофизичкој години Радомир Марковић је одржао серију предавања и на ову тему, са тежиштем на космогеографским открићима, написао свој стручни домаћи рад за државни испит за професора географије. На предлог професора и академика Татомира Анђелића, са којим је Радомир Марковић тесно сарађивао као члан Југословенског научничког и ракетног друштва још од његовог оснивања 1953. године, на Међународном конгресу Астронаутичке федерације одржаном у Београду 24.-30.09.1967. године прихваћен је 4.10.1957. године као датум отварања Космичке ере човечанства.

Управо у то време Радомир Марковић је стекао репутацију првог педагога астронаутике и космичке географије у Србији и Југославији.

У оквиру прославе Дана Уједињених нација (26.10.1965.) Радомир Марковић је у Техничкој школи у Смедереву приредио изложбу "Југославија и Уједињене нације(1945-1065) " коју је отворио амбасадор Уједињених нација у Београду.

Интензивна и континуирана образовно-педагошка и научно-популаризаторска активност Радомира Марковића на пољу космичке географије и космонаутике условила је посете Лозовику и његовом Клубу и Планетаријуму еминентних иностраних научника и делегација, универзитетских професора географије из Београда, стручних ђачких и студентских екскурзија. Тако су овде боравили: угледни француски географ Пјер Жорж и професор Владимир Ђурић, када су у лозовичкој основној школи отворили пригодну антропогеографску изложбу под називом "Свет данас - Свет сутра" коју је Марковић поставио поводом светске конференције о становништву одржане у Београду 1-5.09.1965. године; угледни научник академик Леонид Сједов из СССР-а, заједно са академиком Татомиром Анђелићем када су 29.06.1974. године отворили астронаутичку изложбу "Јуриј Гагарин - живот и дело"; Татомир Анђелић је заједно са инж. Миливојем Југином отворио пригодну астронаутичку изложбу на тему "Сусрет СССР и САД у Космосу (Сојуз-Аполо) " 15.07.1975. године коју је као и све претходне и потоње поставио Радомир Марковић. У Клуб и Планетаријум у селу Лозовику долазе и делегације љубитеља астронаутике и новинари из СССР-а, Мађарске, Румуније, Бугарске, Чехословачке, Монголије и Кине. Од наших еминентних географа посебну пажњу активности Радомира Марковића посвећују професори Владимир Ђурић, Живадин Јовичић, Милорад Васовић, Јован Илић, Стеван Станковић и други.

Током протеклог четрдесетчетворогодишњег периода (1957-2000) Радомир Марковић развија широку стручну сарадњу са просветно-педагошким заводима и активима географа у Србији, посебно са Смедеревском подружницом и њеним заслужним председиком проф. Радовином Недељковићем. За дугогодишњу плодносну сарадњу са овом Подружницом Радомир Марковић је 1988. године добио посебна признања: Захвалницу ОШ "Јован Цвијић" за постављање космогеографске изложбе "Истраживање Земље и Космоса"; такође од Смедеревске гимназије за 25-годишњицу сарадње (1973-1998).

У оквиру сарадње са Српским географским друштвом Радомир Марковић је на Четвртог сусрету школа које носе име Јована Цвијића на поменутој озлогби у Смедереву (23/24.10.1998) на 60 панова обухватио теме из космичке географије и картографије, геофизике, геодезије, геологије, геоморфологије, метеорологије и климатологије, хидрологије и екологије, космичке агрономије и шумарства, антропогеографије и просторног планирања, енергетице и комуникација, космичке навигације и космичког права.

Од почетка 60-тих година сада већ минулог XX века, ентузијазам и конкретни рад Радомира Марковића на пољу пропагирања и популаризације

остварења космичке ере човечанства задобија изузетно признање посетама совјетских (руских) космонаута: мајора пилота-космонаута, хероја СССР-а Германа Титова 18.09.1962. године; потпуковника пилота-космонаута, хероја СССР-а Андријана Николајева 18.09.1964. године; пуковника пилота-космонаута, хероја СССР-а Павела Поповича 28.09.1967. године; инжењера пилота-космонаута, хероја СССР-а Виталија Севастјанова 4.10.1972. године; инжењера пилота-космонаута, хероја СССР-а Виктора Савиниха 27.04.1986. године. Од тих времена село Лозовик добија ексклузивни назив "село космонаута", а Радомир Марковић се међу космонаутима и у медијима помиње као "српски Циолковски".

Висока признања

У Дипломи имена Јурија Гагарина, коју је Звездани град код Москве са Златном медаљом Јурија Гагарина уручио Радомиру Марковићу 12.04.1991. године стоји дословно: "руководиоцу Клуба младих космонаута у селу Лозовик Радомиру Марковићу за пропаганду достигнућа космонаутике и у част 30-годишњице лета у космос Ј. А. Гагарина".

На позив Комитета за науку СССР-а Радомир Марковић је септембра 1987. године био гост Звезданог града и Калуге код Москве, где је са предавањима на руском језику учествовао на симпозијуму посвећеним Гагарину и Циолковском. Том приликом уручена су му признања и дипломе међу којима и Диплома Државног музеја космонаутике са медаљом Циолковског.

Између многих других признања и почести Радомир Марковић је и добитник: Дипломе Музеја југословенског ваздухопловства коме је поклонио 6 својих изложби из историје ваздухопловства; Дипломе и Плакете Војнотехничке академије у Београду којој је поклонио 500 стручних и научних књига и 10 ваздухопловно-астронаутичких изложби; посебног признања Ваздухопловне академије ЈАТ-а у Вршцу; диплома и плакета Југословенског астронаутичког и ракетног друштва, Ваздухопловног савеза Југославије, Народне технике Југославије, Југословенског друштва "Никола Тесла"; захвалница ОШ "Радица Ранковић", Месне заједнице Лозовик, ОШ "Др Јован Цвијић" и Гимназије у Смедереву, итд.

Године 1972. Радомир Марковић је одликован Орденом рада са сребрним венцем.

MILOVAN RADOVANOVIĆ

S u m m a r y

RADOMIR MARKOVIĆ, JOVAN CVJIJIĆ MEDAL WINER

Radomir Marković was born in 1930 in Belgrade, where he has finished his secondary education in 1949. He graduated in 1953 at Geographical Department of the Faculty of Natural Sciences and Mathematics, University of Belgrade. In 1957 he began to work as a geographu teacher in Elementary school "Radica Ranković" in the village Lozovik, count of Velika Plana, where he has retired in 1981. He successfully defended his dissertation "Cosmic researches of natural enviroment of Moon and planets of Solar system" in 1976.

With unusual enthusiasam, he achieved great succes in widening the knowledge and popularisation of cosmic geography and astronautic. In 1957 he founded "Club of United Nations" in Lozovik, frst of that kind in Yugoslavia, Club of young lovers of astronautic named "Lajka" later "Yuriy Gagarin" and Planetarium. Because of his extraordinary efforts during International geophysical year of 1957/58 and during International congress of astronautic federation which was held in belgrade, Radomir Marković got reputation of Yugoslav's first education for astronautic and cosmic geography. He opened great number of exhibitions related to this theme which were attended by eminent experts from Yugoslavia and other countries. Also, cosmonauts from USSR: German Titov, Andrian Nikolaev, Pavel Popovic. Vitaly Sevastianov and Viktor Savinih come to Lozovik to meet Radomir Marković. For that reason Lozovik is called "Willage of cosmonauts" and Marković itself, among astronauts and in media, is called "Serbian Ciolkovski". In 1987, as invited from USSR's Science committee, profesor marković taught lessons in Star City and Kaluga in Moskow, where the State museum for cosmonautic gave him Diploma and Medal Ciolkovski. In 1991 Star City gave him the Diploma and Golgen Medal of Yuriy Gagarin. Besides these, Marković has been given lot of awards in Yugoslavia as well as in other countries.

Because of his contribution to geography and his perennial cooperation with Serbian Geographical Society, Radomir Marković has been awared "Jovan Cvijić" Medal in 2001.